

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»
Факультет цивільної та господарської юстиції
Кафедра приватного права
Кафедра права інтелектуальної власності та патентної юстиції**

ІТ-ПРАВО, КІБЕРБЕЗПЕКА ТА ШІ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

**МАТЕРІАЛИ
Всеукраїнської наукової конференції**

28 березня 2026 р.

Одеса
Фенікс
2026

За загальною редакцією

доктора юридичних наук, професора **Є. О. Харитонова**,
докторки юридичних наук, професорки **І. В. Давидової**

Упорядники-укладачі:

Давидова І. В. — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Калітенко О. М. — кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія»;

Бобейко Н. І. — лаборантка кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія».

ІТ-право, кібербезпека та ШІ в умовах гібридної війни :
I-92 матеріали Всеукр. наук. конф. (Одеса, 28 берез. 2026 р.) / за заг. ред.: д-ра юрид. наук, проф. Є. О. Харитонова, д-ра юрид. наук, проф. І. В. Давидової. Одеса : Фенікс, 2026. 300 с. DOI: <https://doi.org/10.32837/11300.33701>

ISBN 978-617-8763-22-0

Збірник містить матеріали доповідей, присвячені актуальним проблемам ІТ-права, кібербезпеки, цифрової трансформації суспільних відносин, правового регулювання штучного інтелекту та захисту інформації в умовах гібридної війни, які були оприлюднені на Всеукраїнській науковій конференції 26 березня 2026 року в Національному університеті «Одеська юридична академія».

Збірник спрямований на ознайомлення науковців, викладачів, здобувачів освіти, практикуючих юристів, фахівців у сфері інформаційних технологій і кібербезпеки з результатами сучасних досліджень щодо правових, організаційних і технологічних аспектів функціонування цифрового середовища в умовах сучасних викликів. Матеріали видання можуть бути використані в науковій, освітній і практичній діяльності, а також під час подальшого вдосконалення правового регулювання цифрових відносин і забезпечення кібербезпеки України.

342.95 : 343.32 (477) : 351.863

Матеріали видано за авторською редакцією.

Повну відповідальність за достовірність і якість поданого матеріалу несуть учасники Всеукраїнської наукової конференції, їхні наукові керівники, рецензенти і структурні підрозділи вищих навчальних закладів та установ, які рекомендували ці матеріали до друку.

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ

Всеукраїнської наукової конференції

Харитонов Є. О. – завідувач кафедри приватного права Національного університету «Одеська юридична академія», д-р юрид. наук, проф. (голова);

Федотов О. П. – начальник науково-дослідної частини, професор кафедри морського, митного та інформаційного права, д-р юрид. наук, проф. (заступник голови);

Харитонova О. І. – завідувачка кафедри права інтелектуальної власності і патентної юстиції, д-р юрид. наук, проф.;

Галупова Л. І. – доцентка кафедри права інтелектуальної власності і патентної юстиції, канд. юрид. наук, доц.;

Зубар В. М. – професор кафедри приватного права, канд. юрид. наук, проф.;

Калітенко О. М. – професорка кафедри приватного права, канд. юрид. наук, доц.;

Кривенко Ю. В. – доцентка кафедри приватного права, канд. юрид. наук, доц.;

Токарева В. О. – доцентка кафедри приватного права, д-р юрид. наук, доц.;

Бобейко Н. І. – лаборантка кафедри приватного права.

Калітенко Оксана Михайлівна
кандидатка юридичних наук, доцентка,
професорка кафедри приватного права
Національного університету “Одеська юридична академія”

ВРАЗЛИВІСТЬ ПРИВАТНОЇ ОСОБИ ПЕРЕД ЦИФРОВИМИ ЗАГРОЗАМИ В УМОВАХ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ: ДО ФОРМУВАННЯ СУЧАСНОЇ ЦИВІЛІСТИЧНОЇ ДОКТРИНИ

Сучасний етап розвитку приватного права характеризується глибокими трансформаціями, зумовленими стрімкою цифровізацією суспільних відносин, що особливо загострюються в умовах гібридної війни. Цифровий простір, який донедавна розглядався переважно як середовище комунікації та економічної взаємодії, нині набуває ознак повноцінного простору конфлікту, де поєднуються інформаційні операції, кібератаки, маніпулятивні технології та використання систем штучного інтелекту. У цьому контексті приватна особа дедалі частіше опиняється у стані підвищеної вразливості, що обумовлює необхідність переосмислення традиційних цивілістичних підходів до захисту її прав та інтересів.

Цифровізація соціальних зв'язків істотно змінює характер загроз, які виникають для приватної особи в сучасному світі. Якщо в класичній цивілістиці домінували ризики, пов'язані з майновими посяганнями або порушенням особистих немайнових прав у фізичному середовищі, то в цифрову добу ці ризики трансформуються у складні, багаторівневі та часто латентні форми. Йдеться, зокрема, про незаконне збирання та обробку персональних даних, цифрову ідентифікацію без належної згоди, втручання у приватне життя через цифрові платформи, а також про вплив алгоритмічних рішень, здатних визначати доступ особи до ресурсів, послуг або соціальних можливостей. Умови гібридної війни лише посилюють ці процеси, оскільки цифрові технології використовуються не лише для економічних чи соціальних цілей, але й як інструменти цілеспрямованого впливу на населення.

У таких умовах особливої актуальності набуває необхідність формування категорії «вразливість приватної особи» як самостійного приватно-правового (цивілістичного) концепту. На відміну від традиційного розуміння вразливості, яке пов'язувалося переважно з фізичним станом особи, віком або соціальним статусом, сучасна вразливість має значно ширший, динамічний характер. Вона обумовлюється не лише індивідуальними характеристиками особи, але й її включеністю у цифрове середовище, рівнем цифрової грамотності, доступом до технологій, а також ступенем залежності від цифрових сервісів. Відтак доцільно визначати вразливість приватної особи як об'єктивно зумовлений стан підвищеної чутливості до правопорушень у цифровому середовищі, що виникає внаслідок поєднання технологічних, соціальних та правових факторів і потребує спеціальних цивільно-правових механізмів захисту.

Розвиток категорії вразливості приватної особи у цивілістичній доктрині має еволюційний характер і відображає загальні тенденції трансформації приватного права від формально рівного до матеріально орієнтованого на захист слабшої сторони. Традиційно вразливість розглядалася через призму окремих, чітко визначених правових статусів – малолітніх, неповнолітніх, осіб із обмеженою дієздатністю, споживачів, а також інших суб'єктів, які потребують підвищеного рівня правового захисту. У цих випадках вразливість визнавалася як виняткова характеристика, що обґрунтовувала відступ від принципу юридичної рівності сторін та застосування спеціальних правових гарантій.

Подальший розвиток приватного права, особливо під впливом європейських підходів, сприяв поступовому розширенню розуміння вразливості. Вона почала розглядатися не лише як статичний статус, а як функціональна категорія, що залежить від конкретних обставин правовідносин, рівня поінформованості сторін, їх економічної спроможності та здатності впливати на зміст правочину. Такий підхід особливо проявився у сфері договірної

права, де концепція слабшої сторони стала одним із ключових інструментів забезпечення справедливого балансу інтересів.

У сучасних умовах цифровізації суспільства та гібридних загроз відбувається подальша трансформація цієї категорії. Вразливість приватної особи набуває нової якості, оскільки вона більше не обмежується ані традиційними соціальними групами, ані класичними видами правовідносин. Цифрове середовище створює ситуації, в яких навіть формально рівні учасники можуть перебувати у нерівному становищі через різний рівень доступу до інформації, технологій та механізмів впливу на процес прийняття рішень. У цьому сенсі вразливість стає універсальною характеристикою цифрових правовідносин, що проявляється залежно від контексту, а не лише від правового статусу особи.

Особливого значення ця трансформація набуває в умовах гібридної війни, коли цифрові технології використовуються як інструмент цілеспрямованого впливу на поведінку, свідомість і правове становище особи. Вразливість у таких умовах посилюється не лише технологічними факторами, але й інформаційним тиском, маніпулятивними практиками та підвищеним рівнем невизначеності. Це зумовлює необхідність переходу від фрагментарного нормативного закріплення окремих випадків вразливості до формування цілісної цивілістичної доктрини, здатної враховувати динамічний характер сучасних загроз.

Таким чином, розвиток категорії вразливості приватної особи демонструє поступовий перехід від вузького, статусного розуміння до широкого, контекстуального та динамічного підходу, який відповідає реаліям цифрового суспільства. У цьому процесі ключовим завданням цивілістичної науки стає не лише опис нових проявів вразливості, але й формування таких правових конструкцій, які забезпечуватимуть ефективний захист прав особи в умовах постійно змінюваного цифрового середовища.

Категорія «вразливості» (vulnerability) у сучасному праві вже набула нормативного закріплення в низці правопорядків, однак її використання має фрагментарний, галузевий характер і поки що

не сформувалося як універсальна приватно-правова конструкція. Водночас аналіз зарубіжного законодавства дозволяє констатувати стійку тенденцію до інституціоналізації вразливості як юридично значущої категорії, насамперед у сферах захисту прав людини, споживчого права, міграційного права та цифрового регулювання.

У межах європейського правового простору найбільш послідовно категорія вразливості розробляється на рівні права Європейського Союзу. Зокрема, у споживчому праві ЄС активно використовується концепція «вразливого споживача» (*vulnerable consumer*). Вона закріплена, зокрема, у Directive 2005/29/EC, де вразливими визнаються особи, які через вік, фізичні чи психічні особливості або довірливість є особливо сприйнятливими до недобросовісних комерційних практик. Ця конструкція фактично вводить критерій підвищеного рівня правового захисту, що прямо корелює з ідеєю матеріальної, а не формальної рівності сторін.

Подальший розвиток цієї категорії простежується у новітніх актах ЄС, пов'язаних із цифровим середовищем. Так, Digital Services Act передбачає спеціальні гарантії для вразливих користувачів цифрових платформ, зокрема дітей, а також встановлює підвищені вимоги до прозорості алгоритмів і захисту прав користувачів. Аналогічні підходи містяться і в AI Act, де прямо враховується ризик експлуатації вразливих груп при використанні систем штучного інтелекту, що свідчить про поступове перенесення концепції вразливості у сферу технологічного регулювання.

Цифрові загрози у період гібридної війни виступають одним із ключових факторів формування такої вразливості. Вони характеризуються масштабністю, швидкістю поширення та складністю виявлення, що істотно ускладнює можливість ефективного захисту прав приватної особи традиційними юридичними засобами. Зокрема, кібератаки можуть призводити до втрати доступу до цифрових активів або персональних даних, інформаційні операції – до порушення права на честь, гідність та ділову репутацію, а використання штучного інтелекту – до прийняття рішень, які

впливають на правове становище особи без належної прозорості та підконтрольності. У сукупності ці фактори формують нову якість правової реальності, у якій приватна особа стає значно менш захищеною порівняно з класичними правовими моделями.

Цивільно-правові механізми захисту, сформовані у межах традиційної доктрини, виявляються частково недостатніми для ефективного реагування на такі виклики. Вони орієнтовані переважно на індивідуальні правопорушення, тоді як цифрові загрози часто мають масовий, системний або транскордонний характер. У зв'язку з цим постає необхідність їх переосмислення та адаптації до нових умов. Йдеться про розширення підходів до відшкодування шкоди, завданої у цифровому середовищі, удосконалення механізмів захисту персональних даних, розвиток інструментів превентивного захисту, а також запровадження підвищених стандартів відповідальності для суб'єктів, що здійснюють обробку інформації або використовують системи штучного інтелекту.

Водночас вирішення зазначених проблем неможливе без формування сучасної цивілістичної доктрини вразливості приватної особи. Така доктрина має стати теоретичною основою для розробки нових підходів до правового регулювання цифрових відносин, у яких ключовим орієнтиром виступатиме не лише формальна рівність сторін, але й фактичний баланс їхніх можливостей у цифровому середовищі. Це передбачає визнання вразливості як юридично значущої категорії, що впливає на обсяг правового захисту, характер правових засобів та рівень відповідальності інших учасників правовідносин.

У цьому контексті доцільно запропонувати розгорнуте визначення досліджуваної категорії, яке відображало б її багатовимірний характер та відповідало сучасним умовам цифровізації й гібридних загроз. Тож вразливість приватної особи в сучасному цифровому світі доцільно розуміти як об'єктивно зумовлений і динамічний правовий стан особи, що виникає внаслідок її включеності у цифрове середовище та характеризується підвищеною чутливістю до порушень її майнових і особистих немайнових прав через

асиметрію інформаційних, технологічних і організаційних можливостей учасників правовідносин, складність або непрозорість цифрових процесів, а також обмежену здатність особи ефективно контролювати використання власних даних, цифрових ідентифікаторів і результатів алгоритмічних рішень.

Кармолін Лев Маркович

*магістр права Національного університету
«Одеська юридична академія»*

ВИКОРИСТАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ ПІД ЧАС ЗДІЙСНЕННЯ ПРАВОСУДДЯ

Сучасний етап розвитку інформаційного суспільства характеризується активною цифровою трансформацією державного управління та правової системи. Відтак, впровадження технологій штучного інтелекту у сферу правосуддя розглядається як один із ключових напрямів модернізації судової влади та підвищення ефективності правозастосовної діяльності.

Здатність алгоритмічних систем обробляти значні обсяги інформації, аналізувати складні закономірності та здійснювати прогнозування правових результатів створює нові можливості для оптимізації функціонування судових органів.

У науковій літературі штучний інтелект у сфері правосуддя визначається як сукупність технологічних рішень, що використовують методи машинного навчання, аналізу великих даних та автоматизованого прийняття рішень для підтримки юридичної діяльності [1, с. 21-38].

Основними напрямками застосування таких технологій є аналіз судової практики, автоматизація документообігу, систематизація правових позицій та прогнозування можливих результатів судового розгляду.

Вищевказане свідчить про те, що використання відповідних систем дозволяє значно скоротити час, необхідний для пошуку правової інформації, а також сприяє підвищенню узгодженості судової практики.